

KONYA ÇELEBİLERİNİN ŞEHİR HAYATINDAKİ SOSYAL ROLÜ ÜZERİNE BİR DENEME

Dr. Muhiddin TUŞ

Bir müesseseyi meydana getiren çok çeşitli unsurlar vardır. Bunlardan birisi de insan unsurudur. Müesseseler birbirlerinden ne kadar ayrı, ne kadar farklı olurlarsa olsunlar, içinde insanın yer alması dolayısıyla birçok hususlarda ortak noktaların bulunması gayet tabiidir.

Din ve buna bağlı birçok müesseselerde, diğerlerinden ne kadar farklı olsa da, içinde insan unsurunu barındırması dolayısıyla yer aldığı platformdaki diğer müesseselerle birçok konularda ortaklık gösterirler.

Genelde dinin toplum içinde ifa ettiği fonksiyonları konusu yeterince işlenmiş; hatta (1) İslâmî bir toplumda dinî bir vazife üstlenmiş olan, özellikle bir tarikatın temsilcisi gibi konumu bulunan bazı kişilerin iştirak ettikleri bir takım büyük siyasî olaylardaki etkilerini ele alan çeşitli araştırmalar yapılmış (2) olmasına rağmen İslâmî toplum içinde, özellikle Osmanlı (3) döneminde dinî hayatı organize eden kişilerin sosyal fonksiyonları aynı oranda ele alınmamıştır.

Öte yandan yapılacak bir Mevlevî tarikatı incelemesinin iki boyutu söz konusu olabilir: Bunlardan ilki, tarikatın düşünce temellerine; ikincisi de, tarihi süreç içinde fonksiyonuna ve etkilerine yönelik olmalıdır; Bilindiği gibi bu tarikatın düşünce yapısının temelini Mevlânâ'nın fikirleri teşkil etmektedir. Mevlânâ'nın fikirleri konusunda bir çok çalışma yapılmıştır (4) ama tarikatın tarihi süreci, düşünce yapısına nisbetle üzerinde fazla durulmamıştır (5). Böyle bir kongre, neticede bu noktada çok büyük katkılar sağlayacaktır.

Bu safhada cevaplandırılması gereken birçok soru ortaya çıkmaktadır: Dinî kimliği olan birinin toplum içinde sahip olduğu statüsü ve rolü nedir? Bunları siyasî ve sosyal alanda nasıl kullanmaktadır?

Bu çalışmada, yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde, Konya'da bulunan Mevlevî Dergâhının şeyhi olan Mehmed Said Çelebinin şehir hayatındaki sosyal rolüne işaret eder nitelikte, şehirde meydana gelen olaylara iştiraki, takındığı tavırlar, bu tavırlarında meydana gelen değişme ve bunların sebepleri ele alınacaktır.

Asıl konuya geçmeden evvel, Mevlevî tarikatının Konya'yı merkez haline getirmesinin önemine kısaca temas etmekte yarar vardır: Konya'nın Türkiye'nin coğrafi yapısı içinde belli bir yeri vardır. Ayrıca, bu coğrafi yerinden ayrı, fakat ona da bağlı

- (1) Şu iki eser, bu konudaki tartışmaları aydınlatacak ve diğer çalışmalara işaret edecek niteliktedir; Amiran Kurtkan Bilgiseven, *Din Sosyolojisi*, İstanbul 1985 ve Şerif Mardin, *Din ve İdeoloji*, İstanbul 1983.
- (2) Bu nitelikte daha bir çok çalışmayı göstermek mümkün ise de bir kaç örnek vermekle iktifa edilecektir; Mehmed F. Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara 1972; Claude Cahen, *Baba İshak, Baba İlyas, Hadjdi Bektash et quelques autres*", Turcica, I, (1969); *Ahmed Yaşar Ocak, Babaîler İsyanı*, İstanbul 1980.
- (3) Bakınız 1 numaralı not.
- (4) Örnekler için bakınız, Abdülbâki Gölpınarlı, *Mevlânâ Celâleddin*, İstanbul 1959; Konya'da düzenlenen ve yayınlanan millî ve milletlerarası Mevlana Kongreleri 10'a yaklaşmıştır.
- (5) Kaynak eser niteliğinde olanların haricinde şu çalışma sahasında hâlâ tek eser konumundadır; Abdülbâki Gölpınarlı, *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik*, İstanbul 1983. I. Milletlerarası Mevlevîhâneler kongresi ise, yapılmış olmasına rağmen henüz yayınlanmamıştır.

olan bir de tarihî yeri vardır. Bu tarihî konumu içinde Konya'nın Türklerin eline geçmesi önemli bir yer işgal eder. İşte bu dönemde Konya'ya Orta-Asya'dan gelerek yerleşen Mevlânâ, hareketleri, düşünceleri ile daha sonraki yıllarda büyük etkileri olacak bir olgunun temelini teşkil etti. Mevlânâ'nın kendisinden sonraki yıllarda müridleri, merkezi Konya olmak üzere Mevlevî tarikatını kurdular. Anadolu şehirleri içinde tarihî konumu itibarıyla diğerlerinden fazla bir farkı bulunmayan Konya'nın, belki de en büyük özelliğini farkını bu mevlvî tarikatının merkezi olması teşkil etmektedir. Bu özelliğinden dolayı Mevlevî tarikatının ve bu tarikatın başı olarak Çelebilerin Konya şehir hayatında çok önemli rolleri olmuştur.

Bu noktada Çelebilerin tarikat içindeki rolü nedir sorusu akla gelebilir? Çelebiler, dergâhdaki dinî törenlere başkanlık etmesinin yanısıra tarikat üyelerinin eğitimi ile Konya'daki ve diğer bölgelerdeki mevlvî dergâhlarının idarî işlerinin takibi ve şeyhlerinin atanmasına da nezaret ederdi (6).

Bütün diğer tekkelerde olduğu gibi fizikî, sosyal ve dinî bir müessese olarak Konya'daki dergâhın ekonomik dayanağını temelde vakıflar teşkil ediyordu. Konya'daki dergâh hem büyük ve önemli bir tarikatın merkezi olması sebebiyle; hem de bu tarikatın Osmanlı devleti nazarında itibarlı bir yerinin bulunması sebebiyle çeşitli kişi ve devlet adamları tarafından vakıflar yapılıyordu. Dolayısıyla dergâh, önemli bir gelir kaynağının da merkeziydi. Dergâhın şeyhi, yani Çelebiler, tarikatın yanısıra aynı zamanda bu dergâha ait vakıfların ve bu yolla elde edilen gelirlerin idaresinden de sorumluydu.

Mevlevî tarikatı ile Osmanlı Devleti arasındaki ilişkinin niteliğini, başa geçen pa-dışahlara Mevlevîlerin kılıç kuşattıklarını ifade etmek açıklamaya yeterdir. Bu durum, hem Mevlevî tarikatının heterodoks düşünce içinde sünnet geleneğe çok yakın olmasından hem de toplum-devlet münasebetleri çerçevesinde diğer sufi hareketlere nisbetle genelde uyum içinde bulunmasından kaynaklandığını söylemek mümkündür. Bu sebeple, merkezî idare hemen her zaman Mevlevîleri maddî ve manevî açıdan desteklemiş, gözetmiştir (7).

Bütün bu özellikleri dolayısıyla Mevlânâ Dergâhının şeyhleri olan Çelebileri Konya'daki toplumun günlük hayatından soyutlayıp, dergâhında oturan bir insan olarak düşünmemiz mümkün değildir.

Bu sebeplerle, şehirde cereyan eden büyük-küçük hemen hemen her olayda Çelebilerin rolünü görmek mümkündür. Hatta, bazı siyasî, devlet idaresini ilgilendiren olaylarda, merkezî yönetim ya bizzat Çelebilerden görüş-bilgi istiyor ya da, Çelebi kendi görüşünü merkeze bildiriyordu. Bu tür olaylar sonrasında genelde merkezî yönetim Çelebiyi neticeden haberdar ediyordu.

Bu konuma sahip olan Çelebiler, Tanzimat'tan sonra Konya'da çeşitli gruplar arasındaki sosyal ve ekonomik iktidarı ele geçirme mücadelesinde nasıl bir rol üstlenmiştir? Başka bir şekilde ifade edersek, şehirdeki tarikat dışı toplum içinde Mehmed Said Çelebi nasıl davranmış ve bu davranışında hangi sebepler etkili olmuştur? Bu sorulara cevap verebilmek için önce, şehirde sosyal ve ekonomik iktidarı ele geçirmek isteyenlerin kim olduğunun ortaya konması gerekmektedir.

Tanzimat'tan önce Konya'da -her ne kadar II. Mahmud âyânların nüfuzlarını kır-

(6) Bu konuda bakınız, Abdülbâki Gölpınarlı, *Mevlevî Adab ve Erkânı*, İstanbul 1963; ayrıca, aynı yazar, *Mevlânâ'dan Sonra*, s. 367 vd.

(7) Bu konuda, Abdülbâki Gölpınarlı, *Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik*, bir çok yerde; Suraoya Faroqhi, "XVI. XVIII. Yüzyıllarda Orta Anadolu'da Şeyh Aileleri", *Türkiye İktisat Tarihi Semineri*, Ankara 1975, s. 210 vd.; İrfan Gündüz, *Osmanlılarda Devlet-Tekke Münasebetleri*, İstanbul 1984, 67 vd.

dıysa da- mütesellimlik ve âyânlık yapan kimselerin önemli nüfuzları vardı. Bunların sonuncusu Memişpaşazâde Süleyman Bey'dir. Süleyman Bey, ailesinin sahip olduğu potansiyelin yansısıra, asıl gücünü Osmanlı Devletinin 1831'deki Mısır meselesinde elde etmiştir (8). Osmanlı Devleti ile Mehmed Ali Paşa kuvvetlerinin Konya önlerinde yaptıkları savaştan önce, Süleyman Bey, Osmanlı ordusunun bölgedeki ihtiyaçlarını sonradan kendisine ödenmek üzere kendi cebinden ödeyerek temin etmiştir. Böylece elde ettiği gücü 1830'lu yıllar boyunca devam ettirmiş; şehrin âyânlığını ve mütesellimliğini üstlenmiştir. Tanzimat'ın ilanı üzerine âyânlığın kaldırılmasıyla Süleyman Bey'in ünvanı da değişmiştir; Süleyman Bey artık, Tanzimat'tan sonra oluşturulan meclisin üyesi (9), hatta "re'is-i aza"sı olmuştur. Süleyman Bey'in bu geçmişi, kendisine şehirde siyasî ve ekonomik gücün yansısıra sosyal güç ve itibar da sağlamıştır.

Öte yandan, Tanzimat'tan önce 1830'lu yılların başında yapılan ilk nüfus sayımı kayıtlarına göre Konya şehir merkezinde gayr-ı müslim nüfusun varlığı sözkonusu değilse (10) de, şer'îye sicillerine nazaran önemsiz de olsa mevcudiyetini tespit edebiliyoruz (11). Bundan daha önemlisi, Konya'daki gayr-ı müslimlerin şehir merkezine 13 km mesafesi bulunan Sille köyünde yoğunlaşmış olduğudur. Sille'de bulunan gayr-ı müslimlerin, Osmanlı Devleti'nin XIX. yy. boyunca geçirdiği ekonomik ve siyasî gelişmeye paralel olarak ekonomik yönden geliştiğini, hatta bölgenin uygun şartları dolayısıyla da, daha ileriki yıllarda açık bir şekilde görüleceği üzere dışarıdan göçün odağı haline geldiğini görmekteyiz.

Bölgede ekonomik yönden gelişen gayr-ı müslimlerden birisi de, Sille'li Anasti'dir. Anasti, gerek şehir içindeki ve gerekse İstanbul-Konya arasındaki ticareti ile ekonomik yönden ön plana çıkmış birisidir; hatta, Avrupa tüccarı beratıyla, ticarî sınırlarını genişletmiştir (12). Yine Anasti, bir müddet Konya'da sandık sarraflığı da yapmıştır (13). Böylece Anasti'nin Tanzimat'ın ilanı ile birlikte sahip olduğu ekonomik güce, siyasî dayanak da bulduğunu da görmekteyiz. Anasti, bu duruma meşru yolların yansısıra bölgede çeşitli hile ve irtikap yollarını da kullandığı belgelerden anlaşılmaktadır. Ulaştığı bu noktada, şehrin önde gelenleri arasında yer alan Süleyman Bey'le karşı karşıya gelmiştir.

Süleyman Bey, hem eski bir âyân, hem bir Meclis üyesi, hem de bir zengin olarak sahip olduğu sosyal, siyasî ve ekonomik güç sebebiyle gayr-ı meşru yollardan geçmek isteyen Anasti'ye çok büyük bir engel teşkil etmektedir. En azından Anasti bunu böyle görmektedir. Bu engeli aşmak, başka bir ifade ile Süleyman Bey safdışı etmek için Anasti, onu çeşitli şekillerde ve farklı suçlarla İstanbul'a şikayet etmektedir. Bu konuda kendisine, Süleyman Bey'in rakibi olan ve İstanbul'da ikamet eden Konya eski Ekmekçibaşısı Süleyman, yine İstanbul Vezir Han'ında bulunan kardeşi Sava ve Sille'li Kemikçi Emaniyeye gibi yardımcıları da bulmuştur. Bunlar İstanbul'da bölge halkının -müslim/gayr-ı müslim kimsenin-haberi olmaksızın fakat onların ağzından Süleyman Bey aleyhine arzuhal tanzim ve takdim etmektedirler.

(8) Mısır Meselesi ve bununla ilgili gelişmeler için bakınız, Şinasi Altundağ, **Kavalalı Mehmet Ali Paşa İsyanı - Mısır Meselesi 1831-1841**, I. Kısım, Ankara 1945.

(9) Bakınız, Muhiddin Tuş, **Sosyal ve Ekonomik Açından Konya (1756-1856)**, (A.Ü. Sos. Bil. Enst. Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1993, s. 107.

(10) Enver Ziya Karal, Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı 1831, **Ankara 1943**, s. 203.

(11) Muhiddin Tuş, **a.g.e.**, s. 126 vd.

(12) Bu tür berata sahip olan tüccarların sahip oldukları haklara dair bakınız, Musa Çadırcı, "II. Mahmud Döneminde (1808-1839) Avrupa ve Hayriye Tüccarları", **Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1701-1921)**, Ankara 1980, 237 vd.; Ali İhsan Bağış, **Osmanlı Ticaretinde Gayri Müslimler, Kapitülasyonlar-Beratlı Tüccarlar, Avrupa ve Hayriye Tüccarları (1750-1839)**, Ankara 1983.

(13) Konya Şer'îye Sicili, 84/120.

Bu şikayetler neticesinde konu Konya Müşiri Vecihi Paşa'ya havele edilerek muhakeme edilmiş ve şikayetlerin hilaf-ı vaki' olduğu anlaşılmıştır. Buna rağmen Anasti ve yandaşları davranışlarından vazgeçmemiş ve şikayetlerini sürdürmüşlerdir. Bu noktada Mevlânâ Dergâhı Şeyhi Mehmed Said Çelebi'nin devreye girdiğini görüyoruz. Bunda Süleyman Bey'in herhangi bir isteği etkili oldu mu, bilemiyoruz. Ancak, şehirdeki önemli siyasî, sosyal ve ekonomik olaylarda gerek Çelebilerin kendiliğinden, gerekse merkezî idarenin isteği üzerine görüş bildirme geleneğinin bulunduğunu biliyoruz.

Mehmed Said Çelebi Süleyman Bey hakkında biri tarihsiz, ikisi de 23 Rebiü'l-evvel 1258/4 Mayıs 1842 tarihli üç tane mektubu İstanbul'a göndermiştir (14): Mehmed Said Çelebi, bu mektuplarında Süleyman Bey'e isnad edilenleri şöyle sıralıyor; ancak bunlarla ilgili hiç bir suç olmadığını açıkça ifade ediyor. Hatta Süleyman Bey'in "Kable't-tanzimat Konya âyânlığı hemgâm(m)da ve gerek şimdiye değin Konya ve Sille karyesi ahali haklarında muavenet ve siyanet ve himayetinden mâ'adâ hilaf-ı rızayı cenab-ı Bâri ve münafi-i hazret-i mülkdâri hiçbir ferde bir dürlü sui muamele ve icra-yı garaz ve nefsaniyeti zuhura gelmemiş ve rüşvet ve hedaya ahzı misüllü tama'i dahi sebkat itmemiş" olduğunu açıkça belirtiyor.

Bu konuda Konya ile Sille'deki islam ve reaya muhtarlarının ve ileri gelenlerinin de, yapılan tahkikat neticesinde aynı fikirde olduğunu belirttikten sonra, bir yerde, "tahrimim hasbîdir; zira mir-i mumaileyh gitse beldemizde kath-ı rical olmak hasebiyle bundan mâ'adâ kimse yok elbette şiraze-i nizam-ı beldeye halel geleceği aşikâr olduğundan tasaddî'a cür'et olunduğu"nu belirterek Süleyman Bey'in neden bu tür davranışlara maruz kaldığını ve neticede şehirde ne gibi sonuçlar doğuracağını ifade ediyor. Soruşturma için İstanbul'a davet edilen Süleyman Bey'in yine de bir suç ortaya çıkmaz ama hayli masrafa ve "bu vecihle azimeti beldemiz umurunun tesviye ve tanzimine nev'i sekte virmek gibi şeylere" sebep olur; zaten şikayetçilerin maksadı da budur demektedir.

Bütün bu çabalara rağmen, Süleyman Bey İstanbul'a davet edilir; hakkında kuvvetli deliller bulunmamasına karşın, müslümanlar ile gayr-ı müslimler arasında problem çıkabileceği düşüncesinden Konya'ya geri dönmesine izin verilmez. Eskiden Konya'da valilik de yapmış olan Şam Valisi Aşkar Ali Paşanın maiyetine kaimakam olarak verilir.

Aradan on yıldan fazla bir süre geçtikten sonra Süleyman Bey Konya'ya geri dönmek ister. İşte bu noktada Mehmed Said Çelebi devreye tekrar girer: Süleyman Bey'in Konya'ya geri döneceği haberini almca 23 Cemaziye'l-evvel 1270/21 Şubat 1854 tarihinde İstanbul'a bir mektup daha yazar (15); bu sefer mektup, Süleyman Bey'i kurtarmak için yazılmıştır.

Mehmed Said Çelebi bu mektubunda Süleyman Bey'i şöyle tanıtmaktadır: "Memişpaşazâde Konya'nın eşraf ve vücuhuna galebe ve vülât-ı kirama birer sebeble kurbiyet tedarik ile herbirini teb'id ve perişan iderek teferrüd kesbiyle hayli seneler Konya'ya âyân ve muahharen Tanzimat-ı Hayriye'de reis-i âza olan Kapucubaşlarından Süleyman Bey kulları".

Ayrıca Süleyman Bey'in yaptıklarına şunları da ilâve ediyor: "Saltanat-ı se-

(14) Bu mektuplar ve bu olay dolayısıyla tanzim edilen belgeler için bakınız BA. İrade, Meclis-i Vâlâ 787.

(15) Bu mektup ile diğer yazışmalar için bakınız, BA. İrade, Meclis-i Vâlâ 13416.

niye'de ve saye-i vüzera-yı kiramda pek çok kesb-i nüfuz ve haysiyet ve zülmen ve kahren ve mektuben ve zahiren mal bikeran ve bîşumare malik".

Süleyman Bey'in Konya'da bulunduğu dönemde halk ile münasebetlerini de şöyle izah ediyor: "Eyalet-i Karaman ve nefsi-i derun-ı şehirde cem'-i ekabir ve esağir şerrinden bir derecelerde müctenib idiler ki, eğer bir kimesneye varub malının kâffesini vir dise görünen ne ise virir ve bir dâhi dava idemez ve eğer ahali şu kadar vakit ehl ve evlatlarının yanlarına varmasunlar deyu emir itse kimsenin canı yok ki muhalefet it-sinler behemehal emrine muti' olurlar". Mehmed Said Çelebi bu durumda kendi davranışını da, "fakir dâiniz Çelebiyân ve taallukatımla bir derecede şerrinden havf iderdim ki tahriri mümkün değil" diye izah etmektedir.

Mektuba, Süleyman Bey'in tarihî geçmişi, "cibilliyet-i asliyesi" hakkında verilen malumatla devam edilerek, "bermuceb-i beyan vaktinde pek çok belâ ve mihnetler çekildi muahharan" "zaman-ı muvaffakiyet-i ünvan-ı hazret-i şehinşâhide o makule me'huzât-ı habiseler bertaraf olduysa da mir-i mumaileyh kulları etvar-ı habise-i kadimesini ve a'lemi rencide etmeyi velev hafiyen olsun icradan gerü kalmadığından ve ilerüde daha uygunsuz olacağına yakinen malumat kesb ittiğim cihetle" gelmesini arzu etmediğini ifade etmektedir.

Süleyman Bey'in Konya'ya geldiğini duyunca şu soruyu sorar, "şimdi mir-i mumaileyh Şamda olan me'muriyetinden azil olarak haremi tarih-i ariza-i kemteriden bir kaç gün evvel hanesine gelüb sonra akraba ve taallukatıyla sayfiyesine nakl itmiş ve bu hususu şimdi cümleye ale'l-husus âbd-i dai kemterilerine bir hayrat gelmiş acaba afv buyurulub yine Konya'da mütemekkin olmasına irade-i seniye şerefsüdur buyuruldu mu?" Bu durumda Çelebi merkezî idareye ya o, ya ben diyerek, "eğer fi'l-vaki Konya'ya gelib mütemekkin olmasına irade-i seniyye şerefsüdur buyurulmuş ise fakir ehl ve evladımla ol var iken Konya'da bir gice aram idemem" ağırlığını ortaya koymaktadır.

Neticede Çelebi "zira huda a'lem canıma ve ırzıma ve evladıma ve her ne var ise bu adamdan emin değilim lütuf ve ihsan buyurub fakir-i bi'l-ehl ve'l-evlad zillü haviye-i hazret-i şehinşâhide şu ademin şerrinden der-i aliyyede mahfuz olayım zira sinnim hamsine varmağa iki sene kaldı şu evahir-i ömrümde kurbiyet-i manevi tahsiline meşgul olacak iken reva mıdır gece ve gündüz can havfında olayım" diyerek düşüncelerini ve yapacaklarını açık bir şekilde belirtmektedir.

Buna göre, Mehmed Said Çelebi, Süleyman Bey Şam'a gitmezden evvel İstanbul'a, hakkında gayet müsbet düşünceler ihtiva eden, suçlu olmadığını, yapılan şikayetlerin hilaf-ı vaki olduğunu belirten mektuplar yazmıştır. Bu olaydan yaklaşık on yıl sonra, Süleyman Bey'in Şam'daki memuriyetinden döneceği sırada Çelebi'nin yazdığı mektupta ise, önceki düşüncelerinin tam tersini ifade etmiştir. Peki, daha önce Süleyman Bey hakkında her türlü müsbet fikirlerle merkeze mektup yazan ve hakkındaki şikayetlerin asılsız olduğunu beyan eden Çelebi'ye ne oldu da; Süleyman Bey'in yokluğunda ne değişti de şimdi aleyhinde, hatta kendi şahsiyetini ortaya koyacak kadar şiddetli mektup yazmıştır.

Burada, gerek Tanzimat'tan önce ve gerekse sonra, dönemin şartları ve âyanların yaptıkları göz önünde bulundurulduğunda Süleyman Bey ile ilgili iddiaların doğruluk payı bulunabilir; ancak, dinî, sosyal ve ekonomik gücü bulunan Çelebi'nin Süleyman Bey'den çekindiğini düşünmek pek doğru bir değerlendirme olmaz. Üstelik bu dönemde çeşitli kaynaklarda Süleyman Bey ile Çelebi arasında herhangi bir sürtüşmenin bu-

lunmaması bize Çelebi'nin Süleyman Bey ile uyum halinde olduğunu düşündürmektedir. O halde, daha sonra neden Süleyman Bey'in aleyhine fikrini değiştirmiştir? Bu soruya, ancak Süleyman Bey'in muhaliflerinin faaliyetleri çerçevesinde bakıldığında belki cevap verilebilir. Yukarıda yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, Süleyman Bey'in muhalifleri olan Sille'li Anasti ve yandaşları, kendi gayr-ı meşru hareketlerine en büyük engeli Süleyman Bey'in teşkil ettiğini görmeleri üzerine, onu şehirden uzaklaştırdıktan sonra, şehirde kalan destekçilerini de, ya etkisiz hale getirmeye ya da yanlarına çekmeye çalıştılar. Bu konuda, Süleyman Bey'in damadı için kendi işinden başka hiç bir şeye karışmama emri çıkarmış; diğer bir taraftarı olan Mehmed Said Çelebi'yi de, iyi münasebetler tesis ederek; çeşitli kumaşlar ve borç paralar vererek kendi saflarına çekmişlerdir (16).

Konya'daki Mevlevî dergâhının şeyhleri de birer insandır. Burada görev alanlar, dönemin toplumunun davranışlarından farklı hareket etmesini beklemek doğru olmaz. Neticede, bu örnek olayda olduğu gibi, dinî, sosyal ve ekonomik bir müessese olan Mevlevî tarikatının merkezi ve bu merkezin şeyhi olan Çelebiler, şehrin dinî hayatının yanısıra ekonomik ve sosyal hayatının gelişmesinde, şekillenmesinde önemli roller oynamıştır. Benzeri örneklemeler, değişik zaman ve diğer Çelebiler için de yapılmalı ve daha kesin neticeler elde edilmelidir.

(16) Bu konuda bakınız, Yavuz Özkan, **Konya'da Tanzimat Fermanı'nın Tatbiki Meselesi 1839-1856**, (İ.Ü. EF. Tarih Bölümü Basılamış Lisans Tezi), İstanbul 1969, s. 10.